

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตาม การรับรู้ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตร วิชาสังคมศึกษา พุทธศักราช 2521 ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน
2. ครูผู้สอน
3. นักเรียน
4. การใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมด รวมจำนวนประชากร ทั้งสิ้น 161 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 154 คน คิดเป็นร้อยละ 95.65

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด เพื่อสอบถามการรับรู้ของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอน

ศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้แนวคิดจากการศึกษาหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัย และการสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษา และหัวหน้าหมวดวิชาสังคัมศึกษาใน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ นักวิชาการโรงเรียนเอกชน ประจำเขตการศึกษา 2 และศึกษานิเทศก์สายสังคัมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กระทรวงศึกษาธิการ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้เป็นแบบตรวจคำตอบ (Check-list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open ended) ผู้วิจัยได้นำ แบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูสังคัมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามในจังหวัดพัทลุง จำนวน 10 คน จากโรงเรียนอิสลามียะห์สหวิทยา จำนวน 2 คน โรงเรียน บุษมีศึกษา จำนวน 3 คน โรงเรียนศึกษาดุธรรมอิสลาม จำนวน 1 คน โรงเรียนศาสนูปถัมภ์ ปากพูนมูลนิธิ จำนวน 2 คน และโรงเรียนมุสลิมวิทยา (ประจำอุปถัมภ์) จำนวน 2 คน ซึ่ง ไม่ใช้กลุ่มประชากรจริงของการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงเพื่อใช้กับประชากรจริง คือ ครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัด ชายแดนภาคใต้ จำนวนทั้งสิ้น 161 คน จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปให้ครูสังคัมศึกษาระดับมัธยม ศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสงขลา จำนวน 16 ชุด ได้รับคืน 16 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 จังหวัดยะลา จำนวน 39 ชุด ได้รับคืน 38 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.44 จังหวัดปัตตานี จำนวน 56 ชุด ได้รับคืน 55 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.21 จังหวัดนราธิวาส จำนวน 31 ชุด ได้รับคืน 29 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.55 และจังหวัดสตูล จำนวน 19 ชุด ได้รับคืน 16 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.21 รวมแบบสอบถามที่ส่งไปให้ครูสังคัมศึกษา ในโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งสิ้น 161 ชุด ได้รับคืน 154 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.65 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standart Deviation)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 154 คน เป็นชาย 89 คน หญิง 65 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และมีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี ครูส่วนใหญ่มีวุฒิสองระดับต่ำกว่าปริญญาตรีในสาขาวิชาเอกสังคมศึกษา ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 1-5 ปี จำนวนคาบที่ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนในหนึ่งสัปดาห์คือ 15-19 คาบ และระดับชั้นที่ครูสังคมศึกษาทำการสอน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกระดับชั้น ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรมเพิ่มเติมเพื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา และส่วนใหญ่ยังมีหน้าที่อื่นที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียนนอกเหนือจากการสอน และครูส่วนใหญ่มีวิธีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยการศึกษาจากตำราด้วยตนเอง

ตอนที่ 2 ปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน พิจารณาโดยส่วนรวม ครูสังคมศึกษา ระบุว่า เป็นปัญหามาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่า ครูสังคมศึกษา ระบุว่า เป็นปัญหา มากในเรื่องต่อไปนี้คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษา พุทธศักราช 2521 คลุมเครือยากแก่ การนำไปใช้สอนนักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ครบถ้วน วัตถุประสงค์ของหลักสูตรบางข้อมีลักษณะ เป็นนามธรรมมาก ยากแก่การประเมินผลเชิงพฤติกรรมของนักเรียน วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ยากเกินไปสำหรับวุฒิภาวะของนักเรียน เนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีขอบข่ายกว้างมากเกินไปไม่ เหมาะสมกับเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้ให้เรียน เนื้อหาวิชาส่วนใหญ่ยากเกินไปสำหรับพื้นความรู้ ภาษาไทยของนักเรียนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื้อหาวิชาให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน น้อยโดยเฉพาะสภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้นักเรียน ไม่สนใจ เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรบางเรื่องขัดกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคม ไทยมุสลิมที่นักเรียนอาศัยอยู่ เนื้อหาวิชานำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของนักเรียนในสภาพ สังคมมุสลิมปัจจุบันและอนาคตได้น้อย เนื้อหาวิชาบางเรื่องนำไปใช้สอนได้ยากเพราะขัดกับขนบ- ธรรมเนียมประเพณีของชุมชน การเรียนวิชาเสริมสังคมศึกษาแทนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งสอนโดย

ครูภาคศาสนาทำให้นักเรียนเสียเปรียบเมื่อต้องไปสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การสอนสอดแทรกเหตุการณ์ปัจจุบันทำได้ยากเพราะครูต้องเลือกเนื้อเรื่องที่ไม่ขัดต่อแนวความคิดทางการเมืองและศาสนา เวลาเรียนที่หลักสูตรกำหนดไว้สำหรับวิชาสังคมศึกษาน้อยเกินไปทำให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลาย ๆ แบบได้ยาก ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนักเรียนให้ความร่วมมือน้อยเนื่องจากไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ครูมีอุปสรรคในการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านเจตคติเพราะโรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์และสื่อการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องที่เป็นนามธรรม โรงเรียนขาดห้องสังคมศึกษาหรือห้องปฏิบัติการทางสังคมศึกษาสำหรับให้นักเรียนฝึกทักษะที่จำเป็นในวิชาสังคมศึกษา การวัดและประเมินผลตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ เน้นความรู้ความจำมากกว่าการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงของนักเรียน และการวัดและประเมินผลพัฒนาการทางด้านเจตคติทำได้ยาก

แต่งงานวิจัยนี้พบว่าครูสังคมศึกษารับรู้ว่าประเด็นต่อไปนี้เป็นปัญหาน้อยคือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรน้อย และการวัดและประเมินผลการเรียนให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทำได้ยาก เพราะไม่สอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนาอิสลาม

2. ด้านครูผู้สอน พิจารณาโดยรวม ครูสังคมศึกษามีการรับรู้ว่าเป็นปัญหาน้อย และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่า ครูสังคมศึกษามีการรับรู้ว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้เป็นครูประยุกต์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่นักเรียนยึดถือได้ยาก ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนได้ยาก ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาบางเรื่องให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่นได้ยาก ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไปจนทำให้มีเวลาเตรียมการสอนน้อย ครูต้องช่วยงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนทำให้การเรียนการสอนด้อยประสิทธิภาพ ครูขาดกำลังใจในการสอนเนื่องจากนักเรียนไม่เห็นคุณค่าของการเรียนวิชาสังคมศึกษาเท่าที่ควร ครูได้รับมอบหมายให้สอนวิชาสังคมศึกษาทั้งที่ไม่ได้เรียนจบมาทางการสอนสังคมศึกษาหรือทางวิชาสังคมศึกษาเพราะโรงเรียนขาดครูสังคมศึกษา โรงเรียนขาดการจัดการนิเทศภายในเพื่อช่วยเหลือครูแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการสอน และครูขาดสวัสดิการที่จำเป็น เช่น การขอเบิกค่าเช่าบ้านตามสิทธิล่าช้า

แต่พบว่าครูสังคมศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหาน้อยในประเด็นต่อไปนี้คือ ครูขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาสังคมศึกษาอย่างแท้จริง ครูขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างแท้จริงทำให้การเรียนการสอนไม่น่าสนใจ ครูมีความลำบากในการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจความหมายเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาบางเรื่องเพราะมีปัญหาเกี่ยวกับภาษาถิ่น ครูมีอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพราะนักเรียนมีอคติเกี่ยวกับศาสนา ครูรับบุคลิกภาพที่เหมาะสมที่จะทำการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้ยาก การแต่งกาย และการปฏิบัติตนของครูบางครั้งขัดต่อความเชื่อของหลักศาสนาทำให้นักเรียนมีอคติต่อครู ครูมีอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชาวมุสลิมในชุมชนได้ เนื่องจากครูมีข้อจำกัดในเรื่องการคมนาคมและขาดความเข้าใจ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ครูแสดงบทบาทเป็นผู้นำในชุมชนได้ยาก เนื่องจากขัดกับหลักศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ครูขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยมุสลิมอย่างเพียงพอทำให้ทำการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นได้ยาก ครูขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารและเจ้าของโรงเรียนในการอบรมหรือศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางการสอน และครูมีปัญหาด้านสวัสดิภาพในการเดินทางไปปฏิบัติการสอนในโรงเรียนซึ่งมักตั้งอยู่ในท้องที่ทุรกันดาร

3. ด้านนักเรียน พิจารณาโดยส่วนรวมครูสังคมศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่า ครูสังคมศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้คือ นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาสังคมศึกษาจึงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ยาก นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ภาษาไทยค่อนข้างต่ำทำให้ไม่สนใจที่จะเรียนวิชาสังคมศึกษาที่จะต้องใช้ภาษาไทยเป็นหลัก นักเรียนมีปัญหาในการออกเสียงภาษาไทยทำให้ไม่กล้าแสดงออกในการเรียนวิชาสังคมศึกษา นักเรียนให้ความสนใจต่อการเรียนวิชาศาสนาอิสลามมากกว่าวิชาสามัญ นักเรียนจำใจต้องเรียนวิชาสังคมศึกษาทั้งที่ไม่สนใจและไม่เห็นคุณค่า เนื่องจากเป็นวิชาบังคับ นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนวิชาสังคมศึกษา เพราะเห็นว่าไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพโดยตรง และนักเรียนขาดเรียนบ่อย ๆ เนื่องจากต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

แต่ปรากฏว่าครูสังคมศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหาน้อยในเรื่องต่อไปนี้เป็นนักเรียนให้ความสนใจในเรื่องต่อไปนี้เป็นนักเรียนให้ความสนใจในการเรียนวิชาสังคมศึกษาน้อยเพราะถ้าหากสอบไม่ผ่าน เกณฑ์ก็สามารถสอบแก้ตัวได้ นักเรียนเห็นว่าการเรียนวิชาสังคมศึกษามีคุณค่าน้อย เนื่องจากไม่สามารถนำไปใช้ เป็นพื้นฐานของวิชาอื่น ๆ ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนวิชาสังคมศึกษา เพราะ เนื้อหาวิชาบางเรื่องขัดกับบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้น้อยครั้ง เนื่องจากขัดกับความเชื่อทางศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี และนักเรียนขาดความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา เนื่องจากนักเรียนพูดภาษาไทยไม่ได้ชัดเจน

4. ด้านการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน พิจารณาโดยส่วนรวม ครูสังคมศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหาน้อย แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏว่า ครูสังคมศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้เป็นท้องถื่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในสาขาอื่น ๆ นอกเหนือจากด้านศาสนาอิสลาม การใช้แหล่งวิทยากรในท้องถื่นทำได้ยาก เนื่องจากประสบปัญหาในการเดินทางและค่าใช้จ่าย ระเบียบของโรงเรียนเคร่งครัดทำให้การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ทำได้ยาก การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ทำได้ยาก เนื่องจากผู้บริหารไม่สนับสนุน และสภาพเศรษฐกิจของชุมชน เป็นอุปสรรคแก่ครูในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร

• แต่ครูสังคมศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหาน้อยในเรื่องต่อไปนี้เป็นครูผู้สอนมีอุปสรรคในการติดต่อวิทยากรในชุมชน เนื่องจากขาดความสามารถในการใช้ภาษามลายู เพื่อสื่อสารสัมพันธ์ ชุมชนให้ความร่วมมือในการรับเชิญ เป็นวิทยากรน้อย โรงเรียนใช้ทรัพยากรในชุมชนประกอบการเรียนการสอนได้น้อย เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์อันดีกับชุมชนไทยมุสลิมในท้องถื่น และโรงเรียนตั้งอยู่ในท้องที่กันดาร การคมนาคมลำบาก ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร บางประเภท

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ปัญหาด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน

1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมตลอดจนไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนยากแก่การนำไปปฏิบัติ หลักสูตรกำหนดวัตถุประสงค์วิชาสังคมศึกษากว้างเกินไปและวัตถุประสงค์บางข้อมีลักษณะเป็นนามธรรมยากแก่การนำไปปฏิบัติ และวัตถุประสงค์บางข้อขัดกับหลักศาสนาอิสลาม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปัญหาคือ โรงเรียนควรเลือกใช้วัตถุประสงค์เฉพาะบางข้อ ควรแก้ไขโครงสร้างของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชาวไทยมุสลิม โดยให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และควรสร้างหลักสูตรสำหรับกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีนักเรียนไทยมุสลิม โดยเฉพาะในท้องที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2 เนื้อหาวิชา ได้แก่ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีมากเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาเรียนที่มีอยู่จำกัด เนื้อหาบางเรื่องไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนักเรียนไม่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตรประจำวันได้ เนื้อหาวิชาบางเรื่องไม่น่าสนใจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน และเนื้อหาวิชาบางเรื่องขัดกับหลักศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปัญหาคือ ควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดให้เรียนวิชาสามัญ ควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาบางเรื่องให้สอดคล้องกับความต้องการของ

ท้องถิ่น การปรับปรุงเนื้อหาวิชาในหนังสือเรียนให้ทันสมัยเหมาะสมที่จะใช้ในระดัมัธยมศึกษา
ตอนต้น และควรตัดเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับศาสนาอื่น ๆ ออกโดยเพิ่มเนื้อหาวิชาอิสลามศึกษาเข้ามา
แทนที่

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เวลาที่เรียนวิชาสามัญน้อย
ทำให้ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ การจัดกิจกรรมสำหรับเนื้อหาวิชาบางเรื่อง
ไม่สามารถจัดได้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น
และสังคม รวมทั้งขัดกับความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ครูต้องทำการสอนหลายวิชาไม่มีเวลาจัดเตรียม
กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ และนักเรียนไม่กล้าแสดงออกในขณะร่วมกิจกรรมการ
เรียนการสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปัญหาคือ ควรเพิ่มเวลาเรียนวิชาสามัญให้มาก
ยิ่งขึ้นกว่าเดิม กำหนดเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาระดัมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อสามารถจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนที่นักเรียนต้องการได้ ควรมีการจัดตารางสอนให้เหมาะสม เพื่อให้ครูมีเวลา
ในการจัดเตรียมกิจกรรมอย่างเพียงพอ และควรแยกชั้นเรียนระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง
เพื่อให้ให้นักเรียนกล้าแสดงออก ตลอดจนครูควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคนิคและวิธีสอน
แบบใหม่ ๆ

1.4 การใช้สื่อการเรียนการสอน ได้แก่ โรงเรียนขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์การ
สอนที่ทันสมัย ตลอดจนการขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อและอุปกรณ์การสอน และครูขาดความรู้
และเทคนิคเกี่ยวกับการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปัญหาคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาสื่อและอุปกรณ์
การเรียนการสอนที่มีความจำเป็นให้แก่โรงเรียน ควรจัดอบรมครูเพื่อสามารถผลิตสื่อขึ้นใช้เองโดยใช้วัสดุใน
ท้องถิ่น และให้โอกาสครูเข้ารับการอบรมด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ

1.5 การวัดและประเมินผล ได้แก่ ครูไม่สามารถวัดและประเมินผลตามวัตถุประสงค์บางข้อของหลักสูตรได้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ และครูขาดเทคนิคในการวัดและประเมินผลแบบต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปัญหาคือ ควรมีการวัดผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรน้อยลง และควรมีการวัดและประเมินผลตามสภาพของท้องถิ่นและสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้ครูได้รับการฝึกอบรม เกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผลแบบต่าง ๆ

2. ปัญหาด้านครูผู้สอน ได้แก่ ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษามีวุฒิทางวิชาชีพครูต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ครูต้องรับผิดชอบงานด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอนทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ครูขาดเอกสารเกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษา เช่น หลักสูตร คู่มือครู คุุขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนวิชาสามัญ และสวัสดิการของครูที่จ้างมาสอนวิชาสามัญนั้นได้รับ เงิน เดือนที่น้อยกว่าวุฒิที่เรียนจบมา

ข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปัญหาคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรอัตราครูที่จบวิชาเอกสังคมศึกษามาสอนในโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามหรือควรรอบรมครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้เป็นระยะ และควรมีให้ครูที่มีวุฒิน้อย เข้ารับการอบรมหรือศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มวุฒิ และนอกจากนี้ควรมีให้ครูลดหน้าที่พิเศษลง เพื่อมีเวลาเตรียมการสอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร คู่มือครูให้แก่ครูอย่างเพียงพอ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ควรบำรุงขวัญข้าราชการครูในสังกัด เช่น เปิดโอกาสให้ลาศึกษาได้ในระดับที่สูงขึ้น เช่นเดียวกับหน่วยงานอื่น ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ควรจ้างครูที่สอนวิชาสามัญโดยให้ได้รับ เงิน เดือน เท่าวุฒิที่เรียนจบมา และควรจัดสรรงบประมาณให้หมวดวิชาสังคมศึกษา เท่ากับหมวดวิชาอื่น ๆ

3. ปัญหาด้านนักเรียน ได้แก่ นักเรียนไม่เข้าใจและไม่เห็นคุณค่าของการเรียนวิชาสามัญ รวมทั้งไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาสังคมศึกษาอย่างเพียงพอ ตลอดจนขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองนักเรียน นักเรียนไม่กล้าแสดงออกในการพูดหรือร่วมกิจกรรมประกอบ

การเรียนการสอน นักเรียนขาดเรียนบ่อย ๆ เนื่องจากต้องช่วยผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ และนักเรียนมีความคิดเห็นว่า เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาบางเรื่องขัดต่อหลักศาสนาอิสลามโดยเฉพาะเกี่ยวกับเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปัญหาคือ ควรจัดเนื้อหาทั้งวิชาสามัญและวิชาภาคศาสนาให้มีปริมาณที่เหมาะสมกับเวลาที่จะใช้สอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาหนังสือและวารสารอ่านประกอบภาษาไทยเพิ่มเติม ตลอดจนการจัดหาทุนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลน และโรงเรียนควรจัดหาข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงความก้าวหน้าของเหตุการณ์ปัจจุบันโลก

4. ปัญหาด้านการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน ได้แก่ ห้องสมุดที่โรงเรียนตั้งอยู่ขาดแคลน วิทยาการที่มีความรู้ความสามารถในสาขาอื่น ๆ นอกเหนือจากด้านศาสนาอิสลามวิทยาการอยู่ห่างไกลจากสถานที่โรงเรียนตั้งอยู่ ผู้บริหารโรงเรียนไม่สนับสนุนให้มีการศึกษานอกสถานที่ ครูไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเท่าที่ควร รวมทั้งทางโรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดหาแหล่งวิทยาการในชุมชนและการมีเวลาที่จำกัดในการใช้แหล่งวิทยาการ

ข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปัญหาคือ ควรจัดห้องสมุดให้มีคุณภาพที่ดีในโรงเรียนควรมีการจัดหาวิทยากรมาจากที่อื่น และควรสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสไปศึกษานอกสถานที่ โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์และประสานงานกับชุมชน ควรพึ่งหน่วยงานจากรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากกว่าการใช้แหล่งวิทยาการจากชุมชน ตลอดจนควรมีการรับบริจาคหนังสือจากสมาคมต่าง ๆ และแหล่งวิทยาการในชุมชนควรขยายเวลาบริการโรงเรียนนอกเหนือจากเวลาราชการ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย เรื่อง "ปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้" ผู้วิจัยได้อภิปรายผลแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน

โดยส่วนรวมครูสังคมนักศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดก็ปรากฏว่า ครูสังคมนักศึกษามีการรับรู้ว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้คือ

1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ครูสังคมนักศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามากในประเด็นต่อไปนี้ คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรบางข้อมีลักษณะเป็นนามธรรมมาก ยากแก่การนำไปเป็นแนวในการประเมินผลเชิงพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรากฏ์สุวรรณ อติตโต (2523 : 113-114) ที่พบว่าครูสังคมนักศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์เห็นว่าการมุ่งหมายของหลักสูตรบางข้อยากแก่การปฏิบัติให้บรรลุได้ และผลการวิจัยของ ธารศ ชำเกิด (2524 : 84) ที่พบว่า ครูเห็นว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรบางข้อเป็นนามธรรมยากแก่การปฏิบัติเกี่ยวกับประเด็นนี้ผู้วิจัยก็เห็นด้วย เพราะวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้นได้กำหนดไว้เพียงกว้าง ๆ เพื่อ เป็นเพียงแนวทางที่ครูจะนำไปกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เฉพาะแต่ละบทเรียนให้เหมาะสมอีกทีหนึ่ง ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ครูเห็นว่า เป็นปัญหามาก

1.2 เนื้อหาวิชา ครูสังคมนักศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้คือการเรียนวิชา เสริมสังคมศึกษาแทนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งสอนโดยครูภาคศาสนาทำให้นักเรียนเสียเปรียบเมื่อต้องการไปสอบคัดเลือก เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประเมินคุณภาพการศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสามัญชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้ประเมินไว้ (เอกสารอัดสำเนา) นั้น ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษามีคะแนนเฉลี่ยวิชาสังคมศึกษาทั่วประเทศร้อยละ 27.29 แต่คะแนนเฉลี่ยวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดยะลาเท่ากับร้อยละ 21.81 จังหวัดปัตตานีเท่ากับร้อยละ 20.87 ซึ่งจังหวัดนราธิวาสเท่ากับร้อยละ 20.41 และจังหวัดสตูลเท่ากับร้อยละ 23.09 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาสังคมศึกษาทั่วประเทศ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า จากการจัดการเรียนการสอนตามลักษณะที่ 2 ของโครงสร้างหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งกำหนดให้เรียนวิชาสังคมศึกษาบังคับในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพียง 4 คาบ ส่วนอีก 1 คาบ

ให้เรียนวิชาศาสนาอิสลามแทนการเรียนวิชาพุทธศาสนานั้น อาจทำให้นักเรียนเสียเปรียบโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่ว ๆ ไปในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจริง เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่ว ๆ ไปที่จัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาลักษณะที่ 1 มีการเรียนพุทธศาสนาในวิชาสังคมศึกษา 1 คาบ ทำให้นักเรียนได้เปรียบในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ เนื่องจากข้อสอบคัดเลือกส่วนหนึ่งมีคำถามเกี่ยวกับหลักคำสอนของศาสนาพุทธ และจะเห็นได้จากผลการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 จากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2525-2527 ในปีการศึกษา 2525 มีผู้สำเร็จการศึกษา 3,112 คน เข้าศึกษาต่อจำนวน 844 คน คิดเป็นร้อยละ 76.12 ปีการศึกษา 2526 มีผู้สำเร็จการศึกษา 4,086 คน เข้าศึกษาต่อจำนวน 1,827 คน คิดเป็นร้อยละ 44.71 ปีการศึกษา 2527 มีผู้สำเร็จการศึกษา 4,635 คน เข้าศึกษาต่อจำนวน 1,545 คน คิดเป็นร้อยละ 33.35 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ 2528 : 32) แสดงว่า นักเรียนจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเข้าศึกษาต่อมีเปอร์เซ็นต์ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลจากการที่นักเรียนไม่มีโอกาสเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในวิชาสังคมศึกษาซึ่งมีส่วนในข้อสอบด้วย

ส่วนการที่ครูสังคมศึกษาเห็นว่าการสอนสอดแทรกเหตุการณ์ปัจจุบันทำได้ยาก เพราะครูต้องเลือกเนื้อเรื่องที่ไม่ขัดต่อแนวคิดทางการเมืองและศาสนานั้น เกี่ยวกับเรื่องงานองนี้ได้มีงานวิจัยที่พบปัญหาคล้ายคลึงกัน เช่น งานวิจัยของ ลีโอนาโด ดี เตลลา ครูช (Leonardo D. De La Cruz 1971 : 665 A) ที่ได้พบว่า ในหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาของฟิลิปปินส์ไม่พยายามกล่าวถึงชนกลุ่มน้อยในประเทศ เพราะขัดต่อความต้องการของคนทั่วไป และงานวิจัยของวิลเลียม อี คอลลี และแมคเดอลิน เอช แอปท์ (William E. Collie and Madeline H. Apt 1978 : 547-550) พบว่านักเรียนโดยทั่วไปไม่เห็นด้วยกับการที่ครูผู้สอนเปิดเผยความเชื่อในศาสนาของตนในขณะที่ทำการสอนในห้องเรียน และงานวิจัยของ แฮร์รี่ ยูนด์ วิลเลียม (Harry Yound William 1969 : 5483-5483A) พบว่าครูควรหลีกเลี่ยงที่จะประเมินผลเปรียบเทียบคุณความดีของประเพณีที่ทางศาสนาที่แตกต่างกันแสดงว่าการสอนเกี่ยวข้องกับความเชื่อตลอดจนแนวคิดทางศาสนาพบว่าครูควรหลีกเลี่ยงที่จะประเมินผลเปรียบเทียบคุณความดีของประเพณีที่ทางศาสนาที่แตกต่างกันแสดงว่าการสอนเกี่ยวข้องกับความเชื่อตลอดจนแนวคิดทางศาสนาและประเพณีเป็น เรื่องที่ทำได้ยากในเกือบทุกประเทศ

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสังคมนักศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้เป็น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนักเรียนให้ความร่วมมือน้อย เนื่องจากเห็นว่าไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะฐานะของผู้ปกครองนักเรียนค่อนข้างยากจน จึงเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพราะนักศึกษาเสียค่าใช้จ่ายน้อย ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนประเภทนี้จัดการศึกษาเพื่อการกุศล จึงเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนในอัตราต่ำเป็นส่วนใหญ่ เช่น เก็บค่าเรียนภาคศึกษาศาสนาระหว่าง 60-500 บาท ต่อปี และภาควิชาสามัญระหว่าง 10-1000 บาท ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ 2528 : 91) ดังนั้น เมื่อมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของวิชาสามัญที่นักเรียนอาจต้องเสียเงินเพิ่มมากขึ้น และไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนจึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะในการดำรงชีวิตประจำวันของนักเรียนก็ต้องปฏิบัติตามหลักของศาสนาอยู่แล้วจึงไม่มีความจำเป็นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอีก

1.4 การใช้สื่อการเรียนการสอน ครูสังคมนักศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามากในข้อต่อไปนี้เป็น โรงเรียนไม่มีห้องสังคมศึกษาหรือห้องปฏิบัติการทางสังคมศึกษาสำหรับให้นักเรียนฝึกทักษะที่จำเป็นในวิชาสังคมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรานต์สุวรรณ อติศิตโต (2523 : 115) พบว่าในด้านวัสดุอุปกรณ์มีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนและแหล่งวัสดุอุปกรณ์ในห้องก็ยังมีไม่เพียงพอ และผลการวิจัยของ เปรมจิต บุตรสีทา (2523 : 111) ที่พบว่า ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนอุปกรณ์การสอน และสภาพห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยที่จะใช้อุปกรณ์การสอน

ปัญหาในด้านการขาดห้องสังคมศึกษาหรือห้องปฏิบัติการสังคมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนับได้ว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก เพราะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้น เพื่อสอนศาสนาให้แก่อิสลามิกชนทั้งหลาย เพื่อให้ให้นำหลักคำสอนไปปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้อง แต่ต้องมาเรียนวิชาสามัญเพิ่มเติมตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเจ้าของและผู้บริหารโรงเรียนประเภทนี้ไม่เห็นความสำคัญของวิชาสามัญเท่าที่ควร ดังนั้นจึง

มิได้จัดหาสื่อการสอนหรือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนการสอนให้ดำเนินไปด้วยดี
 ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ (2510 : 10) ได้ชี้ให้เห็น
 สภาพและปัญหาของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามช่วงปี 2520 ว่าโรงเรียนขาดแคลน
 อุปกรณ์การเรียนการสอนโดยทั่วไป และจากผลการนิเทศโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน
 เขตการศึกษา 2 และ 3 ในปี 2527 พบว่าปัญหาในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนสำหรับราย
 วิชาต่าง ๆ ไม่เพียงพอ เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้รับการสนับสนุนในการจัดหาเท่าที่ควร (สำนัก
 งานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ 2528 : 44-45) แสดงว่าผู้บริหาร
 ของโรงเรียนอาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณหรืออาจจะไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อและ
 อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนวิชา-สามัญเท่าที่ควร

1.5 การวัดและประเมินผล ครูสังคมนักศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามากในประเด็น
 ต่อไปนี้ คือ การวัดและประเมินผลพัฒนาการทางด้านเจตคติทำได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย
 ของเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2529 : 117) ที่พบว่าครูสังคมนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เห็นว่า
 การวัดและประเมินผลพัฒนาการทางทักษะ เจตคติทำได้ยาก และงานวิจัยของ ชีโนรส สุภาลัย
 (2529 : 128) ก็ได้พบว่า ครูสังคมนักศึกษาไม่สามารถวัดและประเมินผลให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์
 ของหลักสูตร การวัดพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมและเจตคติของนักเรียนทำได้ยาก ปัญหาตนเองนี้
 เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและครูไม่ได้รับการช่วยเหลือให้แก้ไขมาเป็นเวลานานแล้วดังเช่น ผลงานวิจัย
 ของ สุนีย์ วิงวอน (2523 : 63) ได้พบว่า ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนมีปัญหา
 ในการปฏิบัติคือ การวัดพัฒนาการด้านเจตคติ

ดังนั้นการที่ครูรับรู้ว่าการวัดและประเมินผลพัฒนาการทางด้านเจตคติของนักเรียน
 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทำได้ยากนั้น จึงเป็นเรื่องที่ย่อมเป็นไปได้เพราะจากผล
 งานวิจัยก็พบว่านักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเห็นว่าวิชาสามัญมีความสำคัญน้อยกว่า
 วิชาภาคศาสนา เพราะไม่สามารถนำเนื้อหาวิชาสามัญไปใช้เพื่อปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันได้
 และนอกจากนี้การวัดและประเมินผลด้านเจตคติทำได้ยาก เพราะนอกจากครูจะมีความลำบากใน
 การสร้างแบบสอบถามแล้ว นักเรียนยังอาจไม่แสดงความรู้สึกอย่างตรงตามความเป็นจริงก็ได้
 และจากผลการตรวจนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เมื่อปี 2527 ในเขต
 การศึกษา 2 และ 3 พบว่ามีโรงเรียนบางโรงเรียนในเขตการศึกษา 2 ไม่ได้ประเมินผลตามจุด

ประสงค์รายวิชา และบางโรงเรียนในเขตการศึกษา 3 ไม่เข้าใจการวัดผลระหว่างภาคเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ 2528 : 44-45)

ซึ่งชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในด้านการวัดและประเมินผล ดังนั้นการวัดและประเมินผลทางด้านเจตคติซึ่งทำได้ยากกว่าด้านความรู้ความจำ จึงเป็นปัญหามากยิ่งขึ้นตามการรับรู้ของครูสังคมนตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรของการวิจัยนี้

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนนั้น มีประเด็นที่ครูสังคมนตรีรับรู้เป็นปัญหาน้อยเพียง 2 ข้อเท่านั้น คือ วัดดูประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรน้อยกับการวัดและประเมินผลการเรียนให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทำได้ยาก เพราะไม่สอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นเพราะหลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้นได้จัดเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แล้ว ครูจึงรับรู้สิ่งนี้เป็นปัญหาน้อยและการที่ครูรับรู้ว่าการประเมินผลการเรียนให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทำได้ยาก เพราะไม่สอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนาอิสลามเป็นปัญหาน้อยนั้นอาจเป็นเพราะครูวัดและประเมินผลการเรียนการสอนโดยยึดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นแนวทางแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักทางศาสนาอิสลามแต่อย่างใด

2. ด้านครูผู้สอน

โดยส่วนรวมครูสังคมนตรีรับรู้ว่าเป็นปัญหาน้อยแต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูสังคมนตรีมีการรับรู้ว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้คือ ครูต้องช่วยงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนทำให้การเรียนการสอนต้องประสิทธิภาพ ครูขาดกำลังใจในการสอนเนื่องจากนักเรียนไม่เห็นคุณค่าของการเรียนวิชาสังคมนตรีเท่าที่ควร และโรงเรียนขาดการนิเทศภายในเพื่อช่วยเหลือครูแก้ปัญหาและอุปสรรคในการสอน มีผลงานวิจัยหลายเรื่องปรากฏในตนเองคล้ายคลึงกัน เช่น ผลการวิจัยของ วิชัย จันทร์เทพา (2524 : 82) ที่พบว่า ปัญหาของการปฏิบัติงานของครูสังคมนตรีในระดับมัธยมศึกษาชั้นมีปัญหามากกลาง เกี่ยวกับการที่ครูต้องไปช่วยทำงานอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอนและผลงานวิจัยของ เปรมจิต บุตรสีทา (2523 : 104-106) ที่พบว่า ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามครูขาดกำลังใจในการสอน เพราะนอกจากต้องสอนวิชาสามัญถึง 21 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์แล้ว ครูถึงร้อยละ 100 ยังต้องทำหน้าที่

อื่น ๆ อีก เช่น ธุรการ ทะเบียน ฯลฯ ซึ่งผลการวิจัยของวิทยา บุญสม (2521 : 122) ก็ได้พบว่า ครูสอนวิชาสามัญในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องทำหน้าที่แทนครูใหญ่ในหลาย ๆ ด้านเนื่องจากโรงเรียนขาดบุคลากร โดยเฉพาะในด้านการเงิน ด้านธุรการ ซึ่งต้องใช้ครูผู้สอนวิชาสามัญทำหน้าที่แทน ส่วนในด้านการขาดการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น ผลงานวิจัยของ วิลาวัลย์ จำรูญโรจน์ (2526 : 76-77) ได้พบว่า ศึกษานิเทศก์เห็นว่าผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาขาดการนิเทศภายใน เป็นปัญหาระดับมาก แสดงให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวมาแล้วยังได้รับการแก้ไขไม่ได้ผลเต็มที่ ครูส่วนใหญ่จึงยังมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการสอนของตนอยู่ตลอดมาในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของด้านครูผู้สอนนี้ ได้พบว่า ครูสังคมนักศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหาน้อยในข้อต่อไปนี้คือ ครูขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาสังคมนักศึกษา ครูขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างแท้จริงทำให้การเรียนการสอนไม่น่าสนใจ ครูมีความลำบากในการอธิบายให้นักเรียน เข้าใจความหมายเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาบางเรื่อง เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับภาษาถิ่น ครูมีอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน เพราะนักเรียนมีอคติเกี่ยวกับศาสนา ครูปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสมที่จะทำการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้ยาก การแต่งกาย และการปฏิบัติตนของครูบางครั้งขัดต่อความเชื่อของหลักศาสนาทำให้นักเรียนมีอคติต่อครู ครูมีอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชาวมุสลิมในชุมชน เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องการคมนาคมและขาดความเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ครูแสดงบทบาทเป็นผู้นำในชุมชนได้ยาก เนื่องจากขัดกับหลักศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ครูขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยมุสลิมอย่างเพียงพอทำให้ทำการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นได้ยาก ครูขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารและเจ้าของโรงเรียนในการอบรมหรือศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางการสอน และครูมีปัญหาด้านสวัสดิภาพในการเดินทางไปปฏิบัติการสอนในโรงเรียนซึ่งมักตั้งอยู่ในท้องที่ทุรกันดาร แสดงว่าครูส่วนใหญ่สามารถปรับตัวให้สามารถประกอบวิชาชีพครูในสภาพวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ดีพอสมควร ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดีที่กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาครูในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีสมรรถภาพสูงยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคตอันใกล้

3. ด้านนักเรียน

โดยส่วนรวมครูสังคมนตรีศึกษาทราบว่า เป็นปัญหามาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูสังคมนตรีศึกษาทราบว่า เป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้ คือ นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ภาษาไทยค่อนข้างต่ำทำให้ไม่สนใจที่จะเรียนวิชาสังคมนตรีศึกษาที่จะต้องใช้ภาษาไทยเป็นหลัก นักเรียนให้ความสนใจต่อการเรียนวิชาศาสนาอิสลามมากกว่าวิชาสามัญ และนักเรียนจำใจต้องเรียนวิชาสังคมนตรีศึกษาทั้งที่ไม่สนใจและไม่เห็นคุณค่าเนื่องจากเป็นวิชาบังคับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เปรมจิต บุตรสีทา (2523 : 81-114) ที่พบว่า นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ในการเรียนภาษาไทยและมีพื้นฐานความรู้ในการ ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยค่อนข้างต่ำ เป็นปัญหาในระดับมาก และผลงานวิจัยของ ประกิจ ประจันปัจจนิก (2516 : 194) ที่พบว่า นักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้วมีมาตรฐานการศึกษาต่ำจึงไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ และจากเอกสารของสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 (2522 : 14) ระบุว่า จากการที่นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีพื้นฐานความรู้ภาษาไทยไม่ดีพอ เนื่องจากหลังจากที่นักเรียนเรียนจบชั้นประถมศึกษาภาคบังคับแล้วไม่มีโอกาสได้ใช้ภาษาไทยเพราะผู้ปกครองและนักเรียนพูดภาษามลายูในชีวิตประจำวัน

ดังนั้นการที่ผลการวิจัยพบว่า ด้านตัวนักเรียน เป็นปัญหามากเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย และการไม่เห็นคุณค่าของวิชาสังคมนตรีศึกษานั้น อาจเป็นเพราะว่าการเรียนการสอนวิชาสังคมนตรีศึกษาได้รับการเน้นให้เห็นความสำคัญค่อนข้างน้อยเกินไป และอาจเป็นไปได้ที่นักเรียนมักเรียนวิชาสังคมนตรีศึกษาด้วยวิธีท่องจำมากกว่าการฝึกทักษะในการนำความรู้ไปใช้ จึงทำให้นักเรียนไม่สนใจจะเรียนวิชานี้เท่าที่ควร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า การด้อยทักษะทางภาษาไทยก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนวิชาสังคมนตรีศึกษาทำให้นักเรียนขาดความสนใจไปด้วย

แต่งานวิจัยนี้ได้พบว่าครูสังคมนตรีศึกษาทราบว่า เรื่องต่อไปนี้ เป็นปัญหาน้อยคือ นักเรียนให้ความสนใจในการเรียนวิชาสังคมนตรีศึกษาน้อย เพราะถ้าหากสอบไม่ผ่านเกณฑ์ก็สามารถสอบแก้ตัวได้ นักเรียนเห็นว่าการเรียนวิชาสังคมนตรีศึกษามีคุณค่าน้อย เนื่องจากไม่สามารถนำไปใช้ เป็นพื้นฐานของวิชาอื่น ๆ ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น นักเรียนขาดความสนใจเรียนวิชาสังคมนตรีศึกษาเพราะ

เนื้อหาวิชาบางเรื่องขัดกับบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้น้อยครั้ง เนื่องจากขัดกับความเชื่อทางศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี และนักเรียนขาดความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา เนื่องจากนักเรียนพูดภาษาไทยไม่ได้ชัดเจน

เกี่ยวกับเรื่องข้างต้นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นเพราะครูสังคมศึกษายอมรับข้อเท็จจริงว่า สภาพของท้องถิ่นนั้นทำให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำใจต้องเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยไม่เห็นคุณค่าของวิชานี้ เท่าที่ควรทั้งที่เป็นวิชาบังคับ ซึ่งถ้าไม่เรียนตามรายวิชาที่กำหนดก็จะถือว่า เรียนไม่ครบตามหลักสูตร แต่ถ้าสอบตกนักเรียนก็จะสามารถสอบแก้ตัวใหม่ได้ ครูก็อาจจะคำนึงถึงแต่เพียงสอนให้นักเรียนสอบพอส่วนเท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงการสอนเพื่อให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ได้จริง เพราะอาจขัดกับวัฒนธรรมของชุมชน ครูจึงเห็นว่าเรื่องดังกล่าวข้างต้น เป็นปัญหาน้อย

4. ด้านการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน

โดยส่วนรวมครูสังคมศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหาน้อย แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูสังคมศึกษารับรู้ว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้คือ ในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ขาดแคลนวิทยาการที่มีความรู้ความสามารถในสาขาอื่น ๆ นอกเหนือจากด้านศาสนาอิสลาม ระเบียบของโรงเรียนเคร่งครัดทำให้การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ทำได้ยาก การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ทำได้ยากเนื่องจากผู้บริหารไม่สนับสนุน และสภาพเศรษฐกิจของชุมชนเป็นอุปสรรคแก่ครูในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิลาวัลย์ จำรูญโรจน์ (2526 : 114) ที่พบว่าปัญหาของครูสังคมศึกษาที่จัดอยู่ในระดับมากคือ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้ออำนวยต่อการช่วยเหลือโรงเรียน และผลงานวิจัยของ ชีโนรส สุภาสัย (2529 : 66) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียนทำได้ยากจัดเป็นปัญหามาก และผลการวิจัยของเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2529 : 75) ที่พบว่า ครูสังคมศึกษาเห็นว่าหน้าที่ฝ่ายบริหาร คณะครู อาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การพาไปทัศนศึกษานอกสถานที่นั้น เป็นปัญหามาก

ยิ่งกว่านั้น ประพันธ์ วิเศษรัฐกรรม (2521 : 121-123) ยังได้วิจัยพบว่า ครูในโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามจัดกิจกรรมโดย เชิญวิทยากรมาบรรยายและจัดให้มีการไปศึกษานอกสถานที่น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย และผลงานวิจัยของวิทยา บุญสม (2521 : 121) พบว่า โรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนในระดับที่น้อย

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร และการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่นั้นต้องใช้ เวลาและงบประมาณ เป็นจำนวนมาก ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียน คณะครู อาจารย์ มีภาระในการรับผิดชอบนักเรียนเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ทุก ๆ ฝ่ายไม่ค่อยสนับสนุนการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร เท่าที่ควร

แต่งงานวิจัยนี้พบว่าครูสังคมนักศึกษารับรู้ว่าเป็นประเด็นคือ ครูผู้สอนมีอุปสรรคในการติดต่อวิทยากรในชุมชน เนื่องจากขาดความสามารถในการใช้ภาษามลายู เพื่อสื่อสารสัมพันธ์ ชุมชนให้ความร่วมมือในการรับเชิญเป็นวิทยากรน้อย โรงเรียนใช้ทรัพยากรในชุมชนประกอบการเรียนการสอนได้น้อย เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์อันดีกับชุมชนไทยมุสลิมในท้องถิ่น และโรงเรียนตั้งอยู่ในท้องที่กั้นการคมนาคมลำบากทำให้ เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรบางประเภท ซึ่งตามความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นอาจเป็นเพราะครูผู้สอนเองไม่ให้ความสำคัญของการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร จึงรับรู้ว่าเป็นเรื่องดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นปัญหาน้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ

1. ควรปรับปรุงหลักสูตรและ เนื้อหาวิชาสังคมนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคม เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้
2. ควรปรับปรุง เรื่องอัตราเวลาที่ใช้ เรียนวิชาสามัญให้เหมาะสม
3. ควรจัดทำคู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตร เทคนิคการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แนวการวัดผลให้แก่ครูผู้สอนวิชาสามัญอย่างเพียงพอ

4. การบำรุงขวัญและกำลังใจข้าราชการครูที่สอนวิชาสามัญในโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม เช่น เปิดโอกาสให้ครูลาศึกษาต่อในระดับปริญญาที่สูงขึ้น และจัดสวัสดิการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยให้แก่ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรรีความสำคัญและเห็นคุณค่าของการเรียนการสอนวิชาสามัญและดำเนินการให้ครูผู้สอน นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง เห็นว่าวิชาสามัญก็มีความสำคัญเช่นเดียวกับวิชาศาสนา

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งครู อาจารย์ เข้ารับการอบรม สัมมนา และศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการสอนให้มีประสิทธิภาพ

3. ในการจัดครูเพื่อสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการสอน ตลอดจนความสมัครใจของครูผู้สอนด้วย

4. ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ครูสามารถจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนให้การจัดสรรงบประมาณของการเรียนการสอนวิชาสามัญอย่างเพียงพอ เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา

1. ครูผู้สอนควรหมั่นศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ

2. ครูผู้สอนควรมีความสามารถในการสอนหลาย ๆ แบบ เช่น แบบสืบสอบ บทบาทสมมติ การสร้างสถานการณ์จำลอง การอภิปราย การใช้ชุดการสอน เพื่อให้การเรียน การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ครูผู้สอนควรประยุกต์เนื้อหาให้เข้ากับสภาพสังคมและท้องถิ่น ตลอดจนขนบ- ธรรมเนียมประเพณีของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนวิชาสังคมศึกษา และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

4. ครูผู้สอนควรประเมินผลพัฒนาการของนักเรียนให้ครบถ้วน ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย และควรทำอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียน เอกชน สอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลของการทดลองสอนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการสอน แบบต่าง ๆ ในโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ดีของครูสังคมศึกษา ตามการรับรู้ของนักเรียนและ ความคาดหวังของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียน เอกชน สอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้